

Programmabegroting 2017

Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta

[plaatje schap]

[datum]

Inhoudsopgave

1. BESTUURLIJKE SAMENVATTING	2
2. UITGANGSPUNTEN	5
3. PROGRAMMAPLAN	6
3.1 PROGRAMMA 1: BESTUURLIJKE AANGELEGENHEDEN	6
3.2 PROGRAMMA 2: BEHEER, ONDERHOUD EN EXPLOITATIE GEBIEDEN	9
3.3 PROGRAMMA 3: ONTWIKKELING	13
3.4 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	17
4. PARAGRAFEN	19
4.1 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	19
4.2 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	22
4.3 FINANCIERING	23
4.4 GRONDBELEID	24
4.5 BEDRIJFSVOERING	25
5 FINANCIËLE BEGROTING	26
6 BIJLAGE	36

1. Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke uittreding

De provincie Zuid-Holland heeft in haar visie op de besturing van het natuur-, recreatie- en waterbeleid in het coalitieakkoord aangegeven geen rol meer voor zichzelf te zien in de uitvoering van het beheer van recreatiegebieden. Daarom wil zij haar deelname in de recreatieschappen beëindigen. Het formele uittredingsbesluit is op 11 november 2015 door PS genomen.

Voor het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Deltaschap heeft PS besloten per 1-1-2018 uit te treden. De provincie biedt daarbij ruimte om gedurende het uittredproces over te gaan op een gezamenlijk liquidatieproces, als de uitkomsten van het lopende scenario-onderzoek en toekomstdiscussies daartoe aanleiding geven.

De provincie blijft wel medeverantwoordelijk voor het behoud en de realisatie van voldoende recreatiemogelijkheden in Zuid-Holland. Over de besteding van die middelen en de vorm en looptijd waarin het budget beschikbaar komt, gaat de provincie na het formele uittredingsbesluit in gesprek met de betrokken partijen, waarbij wordt gestreefd dat de keuze voor het toekomstscenario per schap in Q2-2016 bekend is. Voor de provincie is uitgangspunt dat de continuïteit en kwaliteit van recreatie wordt geborgd. In die gesprekken zal ook open en transparant gesproken worden over de invloed van de uittreding van de provincie op de schapsbegroting.

Beleidsarme programmabegroting 2017

Als uitvloeisel van het voornemen van de provincie Zuid-Holland tot uittreden, is in 2015 de discussie gestart over de toekomst van de recreatieschappen. Voor bijna alle schappen zijn zogenaamde scenario-onderzoeken uitgevoerd over de mogelijke toekomstige governance. Voor een aantal schappen is tot nu toe de uitkomst dat het recreatieschap wordt opgeheven. De verwachting is, dat voor de schappen die tot liquidatie overgaan, in de loop van 2016 hiertoe de noodzakelijke besluiten worden genomen.

Voor het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta is de discussie over de toekomst volop bezig en zijn nog geen besluiten genomen. Dit betekent dat nu gehandeld dient te worden conform de bepalingen in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO). Er wordt geacht gehandeld te worden volgens goed opdrachtnemerschap en dat wordt ingevuld door zich als goed huisvader te gedragen, waarbij geldt dat er niet mag worden potverteerd en dat er geen nieuwe zaken met langlopende lasten mogen worden opgestart.

Het bestuur kan echter in bepaalde gevallen toch besluiten nieuwe projecten op te starten en nieuwe verplichtingen aan te gaan, echter gezien de politiek-bestuurlijke context waar de schappen (waaronder het Zuidwestelijke Deltaschap) nu verkeren, zal daarbij de nodige noodzakelijkheid en voorzichtigheid moeten worden gehanteerd.

In dit speelveld is het uitgangspunt zoals gezegd nu nog steeds de DVO. Conform de bepalingen van deze DVO is voor 2017 een programmabegroting opgesteld. Deze ligt voor u.

Kenmerkend voor deze begroting is dat deze beleidsarm is opgesteld. Concreet betekent dit, dat de dagelijkse reguliere zaken als onderhoud van en toezicht in de gebieden, gewoon worden

voortgezet, maar er worden, behoudens zoals hierboven beschreven, geen nieuwe projecten in 2017 opgestart. Een aantal projecten is al eerder opgestart en loopt in 2017 door of wordt in dat jaar afgerond. Mochten zich toch nieuwe initiatieven voordoen en wordt de bereidheid door het bestuur uitgesproken aan nieuwe ontwikkelingen mee te werken, dan zal daarvoor met een goede onderbouwing, krediet moeten worden aangevraagd.

In deze bestuurlijke samenvatting zijn de speerpunten per programma benoemd. Deze punten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 3: Programmaplan. Daar is ook beschreven wat onder de reguliere werkzaamheden valt.

Bestuurlijke aangelegenheden

De inspanningen zullen gericht blijven op de (uitwerking van) toekomstscenario's en het verder vormgeven van de toekomstige nieuwe juridische entiteit. Door veranderende grondposities in de Grevelingen, die naar verwachting hun beslag zullen krijgen in de loop van 2016, vindt ook een verschuiving van gebiedsregie plaats en verschijnen nieuwe partijen die hun plaats krijgen in het bestuurlijke speelveld.

Daarbij speelt het proces van uittreden van de provincie(s) ook een belangrijke rol. De vormgeving en afhandeling vragen een gedegen bestuurlijk-juridische analyse en structurele communicatie met bestuurders.

De consequenties van uittreding voor de exploitatie van het schap moeten helder in beeld worden gebracht. Hetzelfde geldt voor de financiële gevolgen van uittreding van één of meerdere deelnemers. Advisering zal met name plaatsvinden over de voorwaarden waaronder uittreding kan plaatsvinden en de vorm te geven bestuurlijk/ juridische entiteit.

Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Passend bij de ambitie van het bestuur om een duurzaam sluitende meerjarenbegroting te ontwikkelen, zijn de oplossingsrichtingen uit de in 2015 vastgestelde Herijking Meerjarenbegroting Grevelingen, verwerkt in deze programmabegroting. Door in te groeien in de onderhoudsbudgetten en door stapsgewijze implementatie van het Terrein Beheer Model (TBM) in het gebiedsdeel Haringvliet, kan het beheer steeds verder worden omgebogen van risico- en budgetgestuurd onderhoud, naar planmatig en duurzaam beheer.

Ontwikkeling

Op basis van de ambities en de in voorbereiding zijnde bestuursvoorstellen, zijn de volgende ontwikkelingen in 2017 beoogd:

- realisatie van de projecten binnen de Groene Impuls als onderdeel van het natuurontwikkelprogramma voor de Grevelingen (ZOG2);
- aanbieden van een integraal netwerk van veerdiensten op het Haringvliet (ZOH);
- realisatie van de gebiedsontwikkeling Quackstrand (ZOH);
- realisatie van de gebiedsontwikkeling strand Hellegat (ZOH).

Voor het gebiedsdeel Haringvliet worden ontwerpen gemaakt voor de herontwikkeling van het Quackstrand (zandsuppletie, natuurspelen) en het Expostrand (recreatie, jachthaven en steiger). Het schap werkt hierin samen met gemeenten, rijkswaterstaat, natuurverenigingen en ondernemers.

Het verbeteren van de (vaar)verbindingen in het Haringvliet is een belangrijk doel en geeft ook een impuls aan recreatieve voorzieningen en horeca ter plaatse.

Voor het Hellegat (de Banaan) is een uitvraag gedaan aan een landschapsarchitect om met stakeholders een uitwerking te maken van dit gebied.

Voor het gebiedsdeel Grevelingen zijn c.q. worden in samenspraak met de natuurpartijen werkbijeenkomsten gehouden om te komen tot een groslijst voor de natuurprojecten van de 'Groene Impuls'. Hierbij valt te denken aan ideeën over het opzetten van onderzoek naar de 'onder water natuur' in de Grevelingen, de ontwikkeling van vogel(broed)- en natuureilanden, vismigratie binnen-buitendijks (vispassages) en rustgebieden voor zeehonden. In het al in uitvoering zijnde project Slikken van Flakkee zijn mogelijkheden om 'werk met werk' te maken en op die wijze natuurdoelen te realiseren.

Vanwege het aflopen van de inhoudelijke programma's 'Zicht op Haringvliet' en 'Zicht op Grevelingen 2' moet worden nagedacht over het vormgeven van de ambities voor de Zuidwestelijke Delta ná 2017. Los van de komende bestuurlijke en juridische wijzigingen in rollen en posities van actoren, verdient het gebied Zuidwestelijke Delta met haar recreanten, blijvende aandacht en een toekomstbestendige visie.

De gedachte is om één integraal document te maken voor de Zuidwestelijke Delta, in plaats van separate uitvoeringsprogramma's voor Haringvliet en Grevelingen. Bij dit totstandkomingsproces worden alle van belang zijnde partijen en stakeholders in het gebied betrokken om zodoende breed draagvlak te krijgen. De plannen ter verbetering van de waterkwaliteit in het gebied en de wenselijkheid van een fysieke verbinding tussen gebiedsdelen, zijn belangrijke pijlers in het beleid voor de komende jaren.

Financiële samenvatting

Voor 2017 ligt er een sluitende begroting met een deelnemersbijdrage van € 745.045. Zoals besloten in het AB van 18 juni 2015 is de deelnemersbijdrage bij de deelnemers van het voormalige schap Grevelingen met 5% gedaald. Voor een nadere specificatie van de lasten en baten wordt verwezen naar de diverse programma's. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de meerjarenraming en de vermogenspositie.

2. Uitgangspunten

Met ingang van 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wetsaanpassing heeft onder meer gevolgen voor de indieningstermijn van de programmabegroting. In de praktijk betekent dit dat de programmabegroting half april voorafgaand aan het betreffende begrotingsjaar gereed moet zijn.

Het uitgangspunt voor de programmabegroting 2017 is het bestaande en aanvaarde beleid, zoals vastgelegd in de programmabegroting 2016, de Najaarsrapportage 2015 en de besluiten van het Algemeen Bestuur tot 1 maart 2016. De opbrengsten uit huren, pachten, e.d. worden conform de actuele contracten bijgesteld en ook worden eventuele nieuwe (externe) ontwikkelingen (bij bestaand beleid) meegenomen. Bij het opstellen van de voorliggende begroting 2017 waren de uitkomsten van de Jaarstukken 2015 nog niet bekend. De structurele effecten die voortkomen uit de jaarrekening 2015 zullen worden verwerkt in een begrotingswijziging 2016 en in de eerste begrotingswijziging 2017.

Voor de prijsstijging op de ramingen voor 2017 is een indexatie van 0,6% toegepast, overeenkomstig het indexeringspercentage van de Kring van gemeentesecretarissen. Deze indexering wordt toegepast op alle lasten, met uitzondering van belastingen, verzekeringen, rentelasten en afschrijvingen. De indexering wordt in principe niet toegepast op de baten (voorzichtigheidsbeginsel). Voor de meerjarenraming 2018 tot en met 2020 is geen indexering toegepast.

De begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 moeten, conform de uitgangspunten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), structureel en reëel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Als dit niet het geval zou zijn, zou de kans groot zijn dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. De nadere uitwerking is opgenomen in de financiële begroting (zie hoofdstuk 5).

In het hoofdlijnenakkoord "Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker" heeft Gedeputeerde Staten haar ambitie geformuleerd, o.a. ten aanzien van G.Z-H. Daarin staat dat G.Z-H zal worden afgebouwd. In de voorliggende begroting is de dienstverlening van G.Z-H overeenkomstig de begroting 2016 opgenomen.

Ook heeft de Provincie Zuid-Holland in het hoofdlijnenakkoord aangekondigd haar deelname in de natuur- en recreatieschappen te willen beëindigen. Voor uittreding uit het Zuidwestelijke Deltaschap is aangegeven dat uittreding niet vóór 1 januari 2018 geschiedt. In deze begroting 2017 is er dus van uitgegaan dat de deelname van de Provincie Zuid-Holland in 2017 nog van kracht is.

3. Programmaplan

Het programmaplan is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- *Programma 1 Bestuurlijke aangelegenheden*
- *Programma 2 Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden*
- *Programma 3 Ontwikkeling*
- *Algemene dekkingsmiddelen*

In dit hoofdstuk wordt per programma een toelichting gegeven op de ambities, de voorgestelde aanpak om deze ambities te realiseren en wat de kosten hiervoor zijn.

3.1 Programma 1: bestuurlijke aangelegenheden

Ambitie: Wat willen we bereiken?

Kwalitatief hoogwaardige bestuurlijke en juridische advisering aan het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, over ten minste de volgende aandachtsgebieden:

- lopende zaken, beleid, ontwikkelingen en toekomst van het schap
- nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving die van invloed zijn op het schap

Daarbij wordt rekening gehouden met wat er speelt op de betreffende beleidsvelden en met het netwerk binnen en buiten het schap. Dit netwerk bestaat uit schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat, natuur- en milieuorganisaties en stakeholders in het schapsgebied.

Tevens het voorbereiden van bestuursvergaderingen inclusief een verslaglegging van bestuursvergaderingen en het zorgdragen voor het uitvoeren van de actiepunten.

Aanpak: Wat gaan we daarvoor doen?

De ondersteuning van het Dagelijks en het Algemeen Bestuur vindt plaats door het leveren van de volgende producten:

1. Bestuursproducten
2. Juridische ondersteuning en advisering
3. Financiën

Ad.1 Bestuursproducten

De bestuursproducten omvatten:

- Het voorbereiden en plannen van bestuursvergaderingen
- Het verslagleggen van bestuursvergaderingen en het (laten) uitvoeren wat afgesproken is
- Het signaleren van knelpunten in de uitvoering en het aandragen van oplossingen
- Eerste aanspreekpunt zijn voor schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat en stakeholders voor alle zaken/ projecten die in schapsverband spelen
- Het vertegenwoordigen van de schapsbesturen in ambtelijke en bestuurlijke netwerken en gremia van de deelnemers
- Het opstellen en uitvoeren van additionele opdrachten en beleidsadviezen waarmee het bestuur in staat wordt gesteld om richting en middelen vast te stellen

Ad.2 Juridische ondersteuning en advisering

Dit product heeft betrekking op de (algemene) juridische advisering op het gebied van publiek- en privaatrecht en het implementeren, toepassen en evalueren van wet- en regelgeving die relevant is voor de gemeenschappelijke regeling (Wet gemeenschappelijke regelingen en Algemene wet bestuursrecht). Ook het behandelen van bezwaar- en beroepzaken en zaken op grond van de Wob (Wet openbaarheid van bestuur) en Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur), behoren tot de juridische ondersteuning en advisering.

Ad.3 Financiën

In het kader van de financiële ondersteuning worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- verzorgen van de financiële administratie van de gemeenschappelijke regeling: tijdige en systematische vastlegging van baten, lasten en in- en uitgaande geldstromen;
- incasseren van gelden als gevolg van verkoop, heffing en/of in privaatrechtelijke overeenkomsten overeengekomen vergoedingen.
- uitvoeren van de verbijzonderde interne controle gericht op getrouwheid en rechtmatigheid op financieel gebied, waarbij de nadruk ligt op 'inkoop en aanbestedingen', het betalingsverkeer en de volledigheid van huur- en erfpachtopbrengsten;
- toetsen van bestuursvoorstellen op incidentele en/of structurele financiële consequenties;
- het voeren van periodieke budgetgesprekken met budgethouders en projectleiders
- opstellen van de planning en control producten, zoals begroting, najaarsrapportage en jaarstukken;
- begeleiden van de werkzaamheden van de accountant (interim controle, subsidiecontroles, jaarrekeningcontrole).

Financiën: Wat gaat het kosten?

Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	Rekening 2015	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2017
Lasten			
Bestuursproducten	105.153	117.700	127.800
Juridische ondersteuning en advisering	15.113	18.600	21.600
Financiën	96.231	89.500	116.200
Totaal lasten	216.497	225.800	265.600
Baten			
Bestuursproducten	-	-	-
Juridische ondersteuning en advisering	-	-	-
Financiën	368.590	308.733	291.722
Totaal baten	368.590	308.733	291.722
Saldo gewone bedrijfsvoering	152.093	82.933	26.122
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten	-	-	-
Diverse baten	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	6.300	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-
Saldo kredieten	6.300-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	145.793	82.933	26.122
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	324.517	308.733	291.722
Onttrekking reserves	6.300	-	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	318.217-	308.733-	291.722-
Resultaat	172.424-	225.800-	265.600-

Toelichting:

De resultaten van de herijking meerjarenbegroting Grevelingen zijn in bovenstaande tabel verwerkt. In de afgelopen jaren zijn de werkzaamheden in programma 1 sterk toegenomen door de vele ontwikkelingen in het gebied, de organisatorische ontwikkelingen in en rond het Schap, de sterke toename van exploitaties in het gebied, en de verdere juridisering en de toename van de betrokkenheid van stakeholders. Het stapsgewijs verwerken van de meerkosten m.b.t. programma 1 vanaf 2016 in 3 jaar is in deze begroting verwerkt. De toevoeging aan Reserves betreft de Rentebaten van de afkoopsom van het Rijk.

Kredieten

geen

3.2 Programma 2: Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Ambitie: Wat willen we bereiken?

De natuur- en recreatiegebieden vallend binnen de gemeenschappelijke regeling worden onderhouden conform het principe 'schoon, heel en veilig' voor een optimaal gebruik door de bezoekers. Onder het beheer van de gebieden vallen tevens diverse exploitaties, die bijdragen aan de recreatieve kwaliteit.

De netto-opbrengsten in de gebieden zijn optimaal.

Passend bij de ambitie van het bestuur om een duurzaam sluitende meerjarenbegroting te ontwikkelen, zijn de oplossingsrichtingen uit de in 2015 vastgestelde Herijking Meerjarenbegroting Grevelingen, verwerkt in deze programmabegroting. Door in te groeien in de onderhoudsbudgetten en door implementatie van het Terrein Beheer Model (TBM) in het gebiedsdeel Haringvliet, kan het beheer steeds verder worden omgebogen van risico- en budgetgestuurd onderhoud, naar planmatig en duurzaam beheer. Verder worden ontwikkeling en beheer integraal aangepakt door aan te sluiten bij de programma's ZOG2 en ZOH (zie programma 3: Ontwikkeling)

Aanpak: Wat gaan we daarvoor doen?

Het beheer, onderhoud en de exploitatie van de gebieden wordt gerealiseerd door middel van de volgende producten:

1. Gebiedsbeheer
2. Economisch beheer
3. Communicatie
4. Regelgeving en handhaving

Ad.1 Gebiedsbeheer

Het product gebiedsbeheer betreft het doen onderhouden van de natuur- en recreatiegebieden en de daarbij behorende beheertaken. De basis voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden is beschreven in het zogenaamde 'terreinbeheermodel' (TBM). Dit model is opgebouwd uit doeltypen met specifieke recreatieve doelen en maatregelen gerelateerd aan marktconforme normprijzen per doeltipe. Continue evaluatie van de onderhoudswerkzaamheden draagt bij aan het voortdurend actualiseren van het terreinbeheermodel en het beheersbaar houden van zowel de te treffen onderhoudsmaatregelen als de kosten.

Ten behoeve van de werkzaamheden voor het groot onderhoud wordt gebruik gemaakt van een jaarlijks geactualiseerde meerjarenonderhoudsprognose. Hiermee worden voorzieningen getroffen voor toekomstig groot onderhoud. Met behulp van het uitvoeren van diverse inspecties, wordt de staat van het beoogde groot onderhoud getoetst. De bevindingen uit deze voortdurende evaluatie worden verwerkt alvorens de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Het product gebiedsbeheer bestaat verder uit:

- inventariseren en selecteren partijen die in staat zijn om (een deel van het) natuur-en recreatieschap te onderhouden;
- maken van afspraken met partijen

In 2015 zijn de resultaten van de de herijking van de meerjarenbegroting 2015-2019 vastgesteld. Eén van de onderdelen van de herijking betreft het vanaf 2016 stapsgewijs ingroeien in een hoger

budget voor regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen. Dit leidt ertoe dat dit gebiedsdeel vanaf 2017 planmatig en duurzaam beheerd kan worden.

Voor het gebiedsdeel Haringvliet heeft het bestuur in 2015 een voorkeur uitgesproken voor stapsgewijze invoering van TBM met verkenning van mogelijkheden als het aanpassen van huidige inrichting (extensiveren) of het selectief meenemen van vervangingen. Aan de hand van een nadere uitwerking in 2016 zullen ook voor dit gebiedsdeel in 2017 verdere stappen gezet kunnen worden in het ombuigen van budgetgestuurd onderhoud naar planmatig en duurzaam beheer.

Ad.2 Economisch beheer

De taken die binnen economisch beheer worden uitgevoerd zijn:

- Beheer grondposities
- Beheer exploitaties

Beheer grondposities

Het beheer van grondposities betreft het actief beheer van de grondpositie (gronden en opstallen binnen het werkingsgebied), zodanig dat dit bijdraagt aan de lange termijn strategie van het natuur- en recreatieschap. Het resultaat hiervan is dat voldaan wordt aan de rechten en plichten die het bezit van grond met zich meebrengt. Hieronder valt ook het afstoten van posities die geen recreatief belang dienen, alsmede het verwerven van gronden die van belang kunnen zijn voor toekomstige ontwikkelingen van het natuur- en recreatieschap.

Bepalend voor de inzet op dit programmaonderdeel is de uitkomst van de discussie met Staatsbosbeheer over het al dan niet beëindigen van de erfpachtpositie in de gehele Grevelingen. Naar verwachting ontstaat hierover begin 2016 duidelijkheid, in het verlengde van de afspraken over de ontwikkeling van Brouwerseiland.

Beheer exploitaties

Het beheer van exploitaties heeft betrekking op het aangaan van overeenkomsten met derden gericht op de exploitatie en/of het gebruik van schapsgronden en –opstallen (passend binnen de huidige ambities van het natuur- en recreatieschap), alsmede het actief administratief, financieel, juridisch en relationeel beheren van deze overeenkomsten.

Het resultaat is het vastleggen en actief beheren van privaatrechtelijke afspraken, waarbij een optimale netto-opbrengst wordt nagestreefd. Er wordt ingezet op tijdige indexering en gebruikmaking van de contractuele herzieningsmomenten. Ook het periodiek schouwen van de exploitaties vindt in 2017 plaats, waarbij een integrale benadering wordt gekozen en zo nodig een breder team van medewerkers wordt ingezet.

Ad.3 Communicatie

Het bestuur wordt gefaciliteerd in het vertalen van haar ambities naar het publiek en het op een positieve wijze beïnvloeden van de publieke opinie. Daarnaast wordt de promotie van de recreatiegebieden verzorgd, zodat de bekendheid wordt vergroot en het bezoek aan de gebieden wordt gestimuleerd. Hiervoor zullen met name digitale communicatiemiddelen worden ingezet. Om het budget voor communicatie zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten, wordt de methodiek van de Leefstijlen voor Dagrecreatie gebruikt in het benaderen van de doelgroepen.

De communicatieactiviteiten zullen onder het motto 'Rust én actie' worden uitgevoerd, waarbij de nadruk ligt in het benadrukken van de natuurlijke kwaliteit van de recreatiegebieden.

Ad.4 Regelgeving en handhaving

Regelgeving en handhaving bestaat uit de volgende onderdelen:

- Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen
- Toezicht en handhaving

Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen

De natuur- en recreatiegebieden kunnen gebruikt worden voor het recreëren door individuen en door groepen. Voor beide vormen van gebruik geldt dat niet alles altijd mag en kan. Wanneer een gebruiker of organisatie een bepaalde activiteit wil uitvoeren binnen het natuur- en recreatieschap, vraagt hij hiervoor een vergunning, ontheffing of toestemming aan bij G.Z-H. Dit komt voort uit het oogpunt van de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling en de openbare orde en veiligheid. G.Z-H verleent vergunningen en ontheffingen uitsluitend als er een vastgestelde verordening van kracht is voor het schap. Toestemmingen worden vanuit de eigenstandige privaatrechtelijke bevoegdheid van het schap zelf gegeven.

Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving bestaan uit de onderdelen gastheerschap, daadwerkelijke handhaving en de regierol bij samenwerking. De invulling van de drie onderdelen leidt tot een compleet palet van activiteiten op de doelstelling 'schoon, heel en veilig' in een gebied. Dit palet (vertaalt in het toezichts- en handhavingsbeleid) wordt ingevuld op basis van de aard en het gebruik van het gebied.

Basisuitgangspunten voor de inzet van toezicht en handhaving zijn, de veiligheid van de gebruikers van de gebieden zo goed mogelijk waarborgen en de eigendommen van het schap heel houden. Indien de keuze wordt gemaakt om geen financiering beschikbaar te stellen voor het gehele palet, vindt primair inzet op daadwerkelijke handhaving plaats. Hiermee wordt prioriteit gegeven aan de veiligheid van de recreant en worden andere zaken alleen aangepakt als de beschikbare middelen niet volledig aan handhaving besteed moeten worden.

Financiën: Wat gaat het kosten?

Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	Rekening 2015	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2017
Lasten			
Gebiedsbeheer	3.028.601	3.248.911	2.688.350
Economisch beheer	264.119	237.000	274.600
Communicatie	86.790	96.100	96.700
Regelgeving & handhaving	151.200	150.300	151.200
Totaal lasten	3.530.710	3.732.311	3.210.850
Baten			
Gebiedsbeheer	1.882.727	1.600.100	1.599.100
Economisch beheer	323.212	901.450	916.350
Communicatie	-	-	-
Regelgeving & handhaving	-	-	-
Totaal baten	2.205.939	2.501.550	2.515.450
Saldo gewone bedrijfsvoering	1.324.771-	1.230.761-	695.400-
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten	141	-	-
Diverse baten	476.625	-	-
Saldo diverse lasten en baten	476.484	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	108.893	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-
Saldo kredieten	108.893-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	957.180-	1.230.761-	695.400-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	19.663	4.662	-
Onttrekking reserves	1.320.154	719.335	730.835
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.300.491	714.673	730.835
Resultaat	343.311	516.088-	35.435

De resultaten van de herijking meerjarenbegroting Grevelingen zijn in bovenstaande tabel verwerkt.

De lasten van de post gebiedsbeheer wijken voor 2017 € 561.000 af ten opzichte van de begroting 2016. Dit betreft met name het Uitgesteld Groot Onderhoud. Voor 2016 is hiervoor € 535.000 beschikbaar gesteld. Dit geldt niet voor 2017.

De baten van gebiedsbeheer nemen met € 1.000 af vanwege het vervallen van de subsidie natuurbeheer bij Haringvliet.

De lasten van economisch beheer nemen met € 37.000 toe hetgeen met name veroorzaakt wordt door het opnemen van een bedrag van € 30.000 voor Regulier Onderhoud Inspiratiecentrum.

De baten van economisch beheer nemen met ca. € 15.000 toe hetgeen veroorzaakt wordt door een hogere erfpachtopbrengst van het Eco-hotel.

In de baten van gebiedsbeheer zijn de SNL-gelden verwerkt. Dit betreft een totaalbedrag van € 1.225.000; de bijdrage van de provincie Zeeland bedraagt € 417.000 en de bijdrage van de provincie Zuid_Holland bedraagt € 808.000. Deze bedragen worden ingezet als dekking voor de uitgaven van Regulier Onderhoud en Groot Onderhoud. Zie voor een specificatie de volgende tabel.

Periode	Ontvangen SNL-subsidie (jaarlijks)	Kosten vast (natuur-) onderhoud door SBB (jaarlijks)	Kosten groot onderhoud (jaarlijks)	Kosten Handhaving en toezicht (jaarlijks)	Overige kosten terreinbeheer (jaarlijks)
2006 - 2011	€ 1.140.452	€ 618.000 tot € 620.000	€ 411.000 tot € 556.500	€ 64.000 tot € 67.000	€ 224.000 tot € 236.000
2012	€ 963.948	€ 621.000	€ 860.000	€ 68.000	€ 225.000
2013 - heden	€ 1.225.000	€ 622.000 tot € 628.000	€ 811.800 tot € 1.045.500	€ 69.000	€ 224.000 tot € 294.500

Kosten natuurbeheer ten opzichte van de totale beheerkosten

- . SBB voert reguliere (natuur)onderhoudswerkzaamheden uit;
- . GZH verzorgt de handhaving van milieu- en natuurregelgeving;
- . Jaarlijks wordt 'gespaard' voor groot en variabel onderhoud aan de natuur- en recreatieve voorzieningen, zoals de baggerwerkzaamheden en het periodieke herstel van natuurlijke oeverbeschermingen. Tenminste 25% hiervan heeft betrekking op het (variabel) natuurbeheer;
- . GZH verzorgt het beheer en assetmanagement in het gebied. Tenminste 25% van deze inzet heeft betrekking op natuurgebieden;
- . De werkelijke uitgaven voor natuurbeheer kunnen per jaar verschillen van de begrote kosten bijvoorbeeld als gevolg van marktwerking (lagere aanbestedingskosten) en jaarlijkse fluctuaties in de werkzaamheden (slechte zomers hebben doorgaans invloed op het uit te voeren werkzaamheden);

De onttrekking reserves betreft de begrote onttrekkingen aan de reserve Quackstrand, de reserve afkoopsom Rijk en de reserve afschrijvingen ZOG-projecten.

Kredieten

Geen

3.3 Programma 3: Ontwikkeling

Ambitie: Wat willen we bereiken?

Het bestuur wordt geadviseerd over de implementatie van mogelijke nieuwe ontwikkelingen die passen binnen de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling en die een recreatieve meerwaarde opleveren en/of de natuurwaarde versterken. De programma's Zicht op Grevelingen 2 en Zicht op Haringvliet worden afgerond en leiden tot concrete resultaten in het gebied.

Aanpak: Wat gaan we daarvoor doen?

Het bestuur wordt geadviseerd over in te nemen standpunten ten aanzien van initiatieven die de doelstelling van het schap raken. Zo wordt inspraak geleverd op 'ruimtelijke plannen' en initiatieven van derden. Hiervoor worden de volgende producten geleverd:

- Planvorming en gebiedsontwikkeling

- Marketing en productontwikkeling

Planvorming en gebiedsontwikkeling

In overleg met alle betrokkenen wordt een gemeenschappelijk kader geboden op de gewenste ontwikkeling in het werkingsgebied van het schap, aansluitend op de ambitie van het bestuur, de vraag van de recreant (leefstijlen) en het aanbod (positionering van het specifieke gebied). Daarbij worden alle voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden gedaan die noodzakelijk zijn om (een deel) van het gebied te (her)ontwikkelen conform de ambitie van het bestuur. Hiermee wordt samen met de omgeving van het schap ingespeeld op actuele trends en ontwikkelingen.

Op basis van de ambities en de bestuursvoorstellen (in voorbereiding) zijn de volgende ontwikkelingen in 2017 beoogd:

- realisatie van de projecten binnen de Groene Impuls als onderdeel van het natuurontwikkelprogramma voor de Grevelingen (ZOG2);
- aanbieden van een integraal netwerk van veerdiensten op het Haringvliet (ZOH2);
- realisatie van de gebiedsontwikkeling Quackstrand (ZOH2);
- realisatie van de gebiedsontwikkeling strand Hellegat (ZOH2).

Vanwege het aflopen van de programma's ZOG2 en ZOH zal worden nagedacht over het vervolg na 2017.

Marketing en productontwikkeling

De marketing richt zich op de regionale positionering en profilering van de natuur- en recreatiegebieden in de Zuidwestelijke Delta. Daarin wordt de samenwerking gezocht met lokale en regionale (gebieds)promotiepartijen.

Financiën: Wat gaat het kosten?

Programma 3. Ontwikkeling	Rekening 2015	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2017
Lasten			
Planvorming & gebiedsontwikkeling	135.400	134.500	135.300
Marketing & productontwikkeling	16.400	16.300	16.400
Totaal lasten	151.800	150.800	151.700
Baten			
Planvorming & gebiedsontwikkeling	-	-	-
Marketing & productontwikkeling	-	-	-
Totaal baten	-	-	-
Saldo gewone bedrijfsvoering	151.800-	150.800-	151.700-
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten	353.115	-	-
Diverse baten	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	353.115-	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	513.925	1.233.319	1.050.056
Baten kredieten (bijdragen derden)	4.180	-	-
Saldo kredieten	509.745-	1.233.319-	1.050.056-
Totaal saldo van baten en lasten	1.014.660-	1.384.119-	1.201.756-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	1.088.750	722.600	673.750
Onttrekking reserves	1.187.024	1.573.319	1.390.056
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	98.274	850.719	716.306
Resultaat	916.386-	533.400-	485.450-

Toelichting:

De toevoeging reserves betreft de begrote toevoegen aan de investeringsreserve, ZOG 2 en Groen/Blauw 2.

De onttrekking reserves betreft de begrote onttrekkingen aan de reserve Afkoopsom Rijk en de dekking van kredieten.

Kredieten

Naam krediet Haringvliet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2015	Begroting 2016	Prognose 2017	Prognose t/m 2017	% lasten t.o.v. totaal krediet
Zicht op Haringvliet e.o.	2017	50.505	30.009	10.000	-	40.009	79%
- Dekking bijdragen derden		35.505	30.009			30.009	
- Dekking uit Algemene Reserve HV		15.000	-	10.000		10.000	
Zicht op Haringvliet	2017	563.191	126.715	240.000	97.900	464.615	82%
- Dekking uit reserve ZOH		513.191	126.715	240.000	97.900	464.615	
- Dekking bijdragen derden		50.000	-	-	-	-	
bijdrage derden ZOH Vaarverb. Pontjes		20.000				-	
bijdrage derden ZOH Vaarverb. Historische		30.000				-	
ZOH Algemeen		53.624	21.422	4.524	14.000	39.946	
ZOH Verdienpotentieel		48.500	405	48.095		48.500	
ZOH Vaarverb. Pontjes		41.000	21.692	16.000	16.000	53.692	
ZOH Vaarverb. Historische Vloot		26.100	46.887	20.787-		26.100	
ZOH Vaarverb. Knooppunten		77.767	24.810	52.957		77.767	
ZOH Vaarverb. Mooringen		11.300	158	11.142		11.300	
ZOH Vaarverb. Marketing en promotie		43.500	113	43.387		43.500	
ZOH Quackstrand		58.000	5.152	15.000	23.500	43.652	
ZOH Hellegat		111.600	1.958	32.000	44.400	78.358	
ZOH Expostrand		21.300	4.028	17.272		21.300	
ZZOH Ontwikkeloet		13.500	45	13.455		13.500	
ZOH Ecolodges		7.000	45	6.955		7.000	
Totaal programma 3		613.696	156.724	250.000	97.900	504.624	
- Dekking uit Algemene Reserve hv		15.000	-	10.000	-	10.000	
- Dekking uit reserve ZOH		513.191	126.715	240.000	97.900	464.615	
- Dekking bijdragen derden		85.505	30.009	-	-	30.009	

Het krediet ZOH loopt door in 2017.

Naam krediet Grevelingen	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2015	Begroting 2016	Prognose 2017	Prognose t/m 2017	% lasten t.o.v. totaal krediet
Slikken van Flakkee	2016	501.500	153.545	338.319	-	491.864	98%
- Dekking uit reserve ZOG		250.750	121.503	169.160		290.663	
- Dekking bijdragen derden		250.750	32.042	169.159		201.201	
ZOG II Algemeen	2018	2.148.000	398.780	500.000	952.156	1.850.936	86%
- Dekking uit reserve ZOG II		2.148.000	398.780	500.000	952.156	1.850.936	
ZOG II Communicatie	2018	16.000	2.125	-	-	2.125	13%
- Dekking uit reserve ZOG II		16.000	2.125			2.125	
ZOG II Duurzame jachthaven van de	2018	25.000	13.648	-	-	13.648	55%
- Dekking uit reserve ZOG II		25.000	13.648			13.648	
Entree Catpoint	2018	25.000	21.285	-	-	21.285	85%
- Dekking uit reserve ZOG II		25.000	21.285			21.285	
ZOG II Verwijderen drempel Brouwershaven	2016	186.000	40.460	145.000	-	185.460	100%
- Dekking uit reserve ZOG II		186.000	40.460	145.000		185.460	
ZOG II Ecohotel Onderzoek	2016	50.000	8.299	-	-	8.299	17%
- Dekking uit Algemene Reserve GR		50.000	8.299			8.299	
Totaal projecten programma 3		2.951.500	638.142	983.319	952.156	2.573.617	
- Dekking uit reserve ZOG		250.750	121.503	169.160	-	290.663	
- Dekking uit reserve ZOG II		2.400.000	476.298	645.000	952.156	2.073.454	
- Dekking uit Algemene Reserve GR		50.000	8.299	-	-	8.299	
- Dekking bijdragen derden		250.750	32.042	169.159	-	201.201	

Het krediet ZOG 2 loopt door in 2017.

3.4 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2015	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2017
Lasten			
Onvoorzien	-	9.200	9.200
Totaal lasten	-	9.200	9.200
Baten			
Deelnemersbijdrage	801.022	766.788	745.045
Totaal baten	801.022	766.788	745.045
Saldo gewone bedrijfsvoering	801.022	757.588	735.845
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten	-	-	-
Diverse baten	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	801.022	757.588	735.845
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	10.507	128.308	20.230
Onttrekking reserves	-	646.008	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	10.507-	517.700	20.230-
Resultaat	790.515	1.275.288	715.615

Toelichting:

Conform besluitvorming AB 18 juni 2015 wordt de bijdrage van de deelnemers van het voormalige schap Grevelingen elk jaar met 5% verlaagd. Het overschot op de begroting 2017 ad € 20.230 is toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Deelnemersbijdragen

Verdeling deelnemersbijdrage HV	Aandeel in nadelig exploitatiesaldo	Bijdrage per inwoner	Inwoneraantallen per 1-1-2014
Provincie Zuid-Holland	66.514		20%
gemeente Cromstrijen	24.867	1,95	12.780
gemeente Goeree-Overflakkee (Dirksland)	16.493	1,95	8.476
gemeente Goeree-Overflakkee (Goedereede)	22.143	1,95	11.380
gemeente Goeree-Overflakkee (Middelharnis)	35.120	1,95	18.049
gemeente Goeree-Overflakkee (Oostflakkee)	20.250	1,95	10.407
	118.873		61.092
<i>Specificatie overige gemeenten:</i>			
gemeente Nissewaard	35.260	2,84	12.426
gemeente Hellevoetsluis	111.921	2,84	39.442
	147.181		51.868
TOTAAL	332.568		

Verdeling deelnemersbijdrage GR	Aandeel in nadelig exploitatiesaldo	Percentage	Inwoneraantallen per 1-1-2014
Provincie Zuid-Holland	257.798	63%	
Provincie Zeeland	103.119	25%	
Gemeente Goeree-Overflakkee	30.234	13%	48.259
Gemeente Schouwen-Duiveland	21.326		
TOTAAL	412.477		

De deelnemersbijdrage voor de deelnemers van het voormalige schap Grevelingen zakt met 5% ten opzichte van 2016 zoals besloten door het AB op 18 juni 2015.

*)De provincie Zuid-Holland heeft in het collegeprogramma opgenomen dat zij op strategisch niveau invulling wil geven aan het recreatiebeheer en niet meer direct betrokken wil blijven bij het operationele beheer van de gebieden. Hierbij zal de provincie Zuid-Holland invulling geven aan de financiering van het beheer in een nieuw financieringsmodel in gelijkblijvend volume (dus budgettair neutraal). Vooralsnog en totdat helder is hoe deze bijdrage PZH eruit zal zien is dit bedrag opgenomen als deelnemersbijdrage Provincie Zuid-Holland in bovenstaande tabel.

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin het schap in staat is middelen vrij te maken om de risico's die zich in de praktijk voordoen op te vangen zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd / ingekrompen moet worden.

Conform de nota weerstandsvermogen wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen. Voor de waardering van de toereikendheid van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd.

Ratio weerstandsvermogen

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Risicoanalyse

Risico	Aard van het risico	Financiële omvang risico	Kans van optreden	Impact (uitgaande van vier jaar)*
1. Uittreden provincie Zuid-Holland uit recreatieschap		p.m.	p.m.	p.m.
2. Inspiratiecentrum Grevelingen	Incidenteel	€ 104.000	hoog	€ 83.000
3. Invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen		p.m.	hoog	p.m.
4. Vastgoed	Incidenteel	€ 110.000	laag	€ 22.000

* Bij een hoog risico wordt de financiële impact voor 80 procent meegenomen, bij een gemiddeld risico voor 50 procent en bij een laag risico voor 20 procent.

De Ratio Weerstandsvermogen is in dit geval niet goed te bepalen, aangezien er twee risico's op p.m. staan. Hierna worden de geïnventariseerde risico's toegelicht.

Risico 1

Uittreden provincie Zuid-Holland uit het schap en daarmee samenhangende toekomstscenario's van het schap

De provincie heeft in het Hoofdlijnenakkoord aangegeven dat zij haar deelname in de recreatieschappen wil beëindigen en wil uittreden uit de gemeenschappelijke regeling. De komende tijd zal duidelijker worden op welke termijn, op welke wijze en onder welke condities de provincie gaat uittreden. Naar verwachting zal de uittreding consequenties voor de exploitatie van het schap hebben. De financiële impact hiervan is nog onduidelijk en wordt op PM gezet.

Risico 2

Inspiratiecentrum Grevelingen

Vanuit een oogpunt van risicobeheersing dient bijzondere aandacht uit te gaan naar de ontwikkeling door het schap van het Inspiratiecentrum Grevelingen. De aan deze vastgoedontwikkeling verbonden risico's betreft de exploitatie (kortlopend huurcontract en daaropvolgend leegstands-risico, evenals de beoogde dekking ten laste van de reguliere begroting).

Het leegstandsrisico is van invloed op het noodzakelijke weerstandsvermogen. Leegstand kan zich voordoen omdat de marktbehoefte voor zulke omvangrijke en specifieke objecten erg beperkt is; leegstand zal zich voordoen op het moment van tussentijdse wijziging van de huurder, de functie e.d. (frictie). Een rekenkundige benadering kan zijn om rekening te houden met één jaar leegstand na elke vijf jaar verhuur; derhalve een bedrag van € 104.000 (overeenkomend met de eerste jaarhuur).

Beheermaatregelen:

G.Z-H heeft aan de exploitant uitstel van betaling van de huurpenningen aangeboden alsmede marketingtechnische ondersteuning. Medio 2016 vindt een evaluatie plaats en wordt besloten of er een voorziening moet worden opgenomen voor het Inspiratiecentrum.

Risico 3

invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen.

Met ingang van 1 januari 2016 is de Vpb-plicht voor overheidslichamen, waaronder gemeenschappelijke regelingen ingevoerd. Er bestaat nog veel onduidelijkheid over welke activiteiten voor natuur- en recreatieschappen belastingplichtig zijn en hoe het fiscale resultaat op die activiteiten moet worden bepaald.

Via het IPO is het standpunt ingebracht dat de activiteiten van natuur- en recreatieschappen als een geheel moeten worden gezien.

Aangezien de Belastingdienst (nog) geen standpunt inneemt over het verzoek om gemeenschappelijke regelingen vrij te stellen van de Vpb-plicht is met inzet van fiscaal deskundigen een aanpak opgesteld. Daarbij wordt per activiteit of clustering van activiteiten beoordeeld of met de uitvoering van de betreffende activiteit een onderneming in fiscaalrechtelijke zin wordt gedreven. De administratieve last voor het schap wordt zwaarder (incidenteel voor de implementatie en structureel voor het apart bijhouden van de fiscale resultaatbepaling per activiteit). Het risico op Vpb-heffing is op p.m. gezet, omdat de uitwerking van de fiscale resultaatbepaling per activiteit nog niet is afgerond. De inschatting is dat het risico op een materieel bedrag laag is, omdat het schap slechts een beperkt aantal activiteiten met opbrengsten van derden heeft. Hierbij wordt actief gekeken naar clustering met activiteiten die slechts kosten met zich meebrengen. Door de clustering kan naar verwachting een (te hoge) Vpb-afdracht worden voorkomen. In de loop van 2016 zal de uitwerking gereed zijn.

Risico 4

Vastgoed, wijziging in inkomsten

De geldende erfpachtcanons kunnen periodiek worden herzien. Zoals het schap onder omstandigheden verhoging van de canon kan bewerkstelligen, zo kunnen de erfpachters indien daartoe aanleiding is om een verlaging verzoeken. Het risico wordt ingeschat op in totaal € 110.000 met een lage kans van optreden.

Beheermaatregelen:

- 1) realistische inschatting van toekomstige exploitatieopbrengsten in het ZOG2-programma,
- 2) maken van duidelijke erfpacht- en exploitatiecontracten met exploitanten,
- 3) goed relatiemanagement met exploitanten.

Daarnaast loopt het schap, bij het beëindigen van de erfpacht door Staatsbosbeheer aan het einde van de erfpachtperiode (in 2079) , het risico een zogenaamde eindvergoeding te moeten betalen aan de eigenaren van de woningen.

Kengetallen

Voor het verhogen van de transparantie en om makkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie en de baten en de lasten worden met ingang van de begroting 2017 een aantal voorgeschreven kengetallen opgenomen. De kengetallen staan in onderstaande tabel.

Kengetallen	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
netto schuldquote	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
solvabiliteitsrisico	90%	86%	86%

Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte het schap beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zo inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid.

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van het schap ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin het schap in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

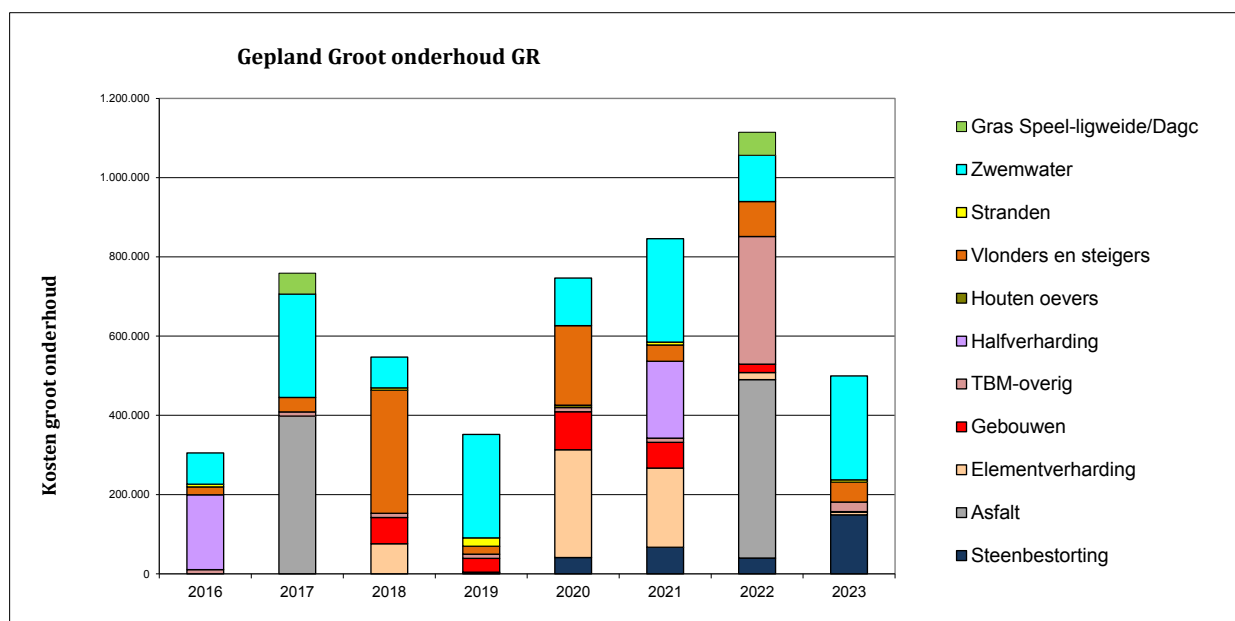
Het goed onderhouden van de gebieden is een belangrijke taak voor het schap om duurzaam gebruik mogelijk te kunnen maken. Als basis voor het plannen van regulier en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen, wordt het Terrein Beheer Model (TBM) gehanteerd. Dit model is gebaseerd op zogenaamde doeltypen (bijvoorbeeld speel- en ligweide, strand of bos) waarvoor een gestandaardiseerde inrichting met daarbij behorende onderhoudscycli en normkosten zijn bepaald. Het totaal aan oppervlaktes, stuks en lengte van de aanwezige doeltypes bepaalt met de cycli en de normkosten, de geplande uitgaven voor meerjarig duurzaam onderhoud.

De geplande uitgaven van groot onderhoud fluctueren van jaar tot jaar. Dit kan een direct en groot effect hebben op het jaarresultaat en daarmee op de jaarlijkse deelnemersbijdrage. Om dit ongewenste effect zoveel mogelijk te voorkomen heeft het schap ervoor gekozen om een egalisatievoorziening groot onderhoud in te stellen. Jaarlijks wordt een vastgestelde dotatie ten laste van de exploitatie gebracht en de werkelijke onderhoudslasten worden ten laste van de Voorziening verantwoord.

Jaarlijks worden de geplande uitgaven, de dotatie en de werkelijke kosten gemonitord. Elke vier jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is. In 2015 heeft voor het laatst een herijking van TBM plaatsgevonden die tot een nieuwe dotatie heeft geleid.

Vervangingsinvesteringen voor kunstwerken (>€ 50.000) en gebouwen worden apart aan het bestuur ter besluitvorming aangeboden.

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de geplande werkzaamheden/uitgaven voor de komende periode.

Conform de meerjarenplanningen onderhoud zijn 2017 de volgende maatregelen groot onderhoud en vervangingsonderhoud voorzien:

- Groot onderhoud aan alle asfaltverhardingen
- Het uitvoeren van vervangingsonderhoud aan alle dagcampings binnen het beheergebied en van een speel- en ligweides op de Kabellaarsbank en op de Grevelingendam
- Het herstellen van onderwatertaluds op alle zwemlocaties
- Diverse overige werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft het verwachte verloop van de voorziening Groot Onderhoud weer voor de komende jaren.

STAND VOORZIENING	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening per 1/1	1.185.982	1.103.387	1.279.151	1.693.571
Dotatie	701.500	701.500	701.500	701.500
Onttrekking	784.095	525.736	287.081	768.811
Stand voorziening per 31/12	1.103.387	1.279.151	1.693.571	1.626.260

Er zijn in 2017 geen vervangingsinvesteringen gepland.

4.3 Financiering

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoren alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitgaande gelden < 1 jaar en de tegoeden / schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico's op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,2% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Tot op heden zijn er geen kasgeldleningen afgesloten. Ook in 2017 worden geen kasgeldleningen afgesloten.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende kalenderjaar bedragen. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en de renterisico's. Tot op heden zijn geen vaste geldleningen aangegaan. In 2017 worden er eveneens geen geldleningen aangegaan.

Schatkistbankieren

Bij het schatkistbankieren wordt dagelijks het saldo bij een vastgesteld drempelbedrag overgeboekt op een bankrekening ten gunste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Omgekeerd kan het saldo ook worden aangevuld ten laste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Voor het schap zijn de benodigde overeenkomsten met het Rijk afgesloten.

4.4 Grondbeleid

Algemeen

Binnen het grondbeleid van het natuur- en recreatieschap staan enkele uitgangspunten centraal.

Grond is een middel en geen doel. Voorop staat dat grond en vastgoed middelen zijn om schapsdoelen te bereiken; grondbeleid beantwoordt niet de vraag welke beleidsdoelen bereikt dienen te worden. Die vraag wordt beantwoord in bijvoorbeeld schapsvisies, gebiedsplannen en specifieke projecten. Grondbeleid faciliteert, is op uitvoering gericht en geeft handvatten voor het realiseren van doelstellingen op het vlak van natuur en (openlucht)recreatie, binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling.

Bij en met de inzet van grond en vastgoed wordt financiële optimalisatie (van zowel kosten als opbrengsten) nagestreefd. Hiermee wordt bijgedragen aan het resultaat van de schapsbegroting.

Bij en met de inzet van grond en vastgoed wordt samenwerking met gebiedspartijen gezocht. Samenwerking en verbinding met andere publieke en private actoren biedt verbeterde kansen om de ambities voor natuur en recreatie te realiseren. Daarbij is het schap zich steeds bewust van haar rol ten opzichte van andere partijen (waaronder gemeenten, ook gelet op hun planologisch primaat). Het schap handelt in beginsel alleen binnen de begrenzing van taken en doelstellingen zoals vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling.

Hoewel het schap zelf geen grond- of opstalexploitaties voert, heeft zij in haar aanpak een actieve houding. Hierbij stuurt zij – in samenwerking met de andere gebiedspartijen - actief op programmering, kostenbeheersing en opbrengstoptimalisatie. Het schap werkt innovatief en extern gericht, zoekt naar nieuwe verbanden tussen enerzijds grond en vastgoed en anderzijds maatschappelijke of commerciële (verdien)modellen van derden en geeft waar mogelijk ruimte aan nieuwe technologieën en duurzame toepassingen.

Het schap zet in op risicomanagement dat past bij het specifieke risicoprofiel. Daarbij geldt dat het schap in beginsel niet risicodragend deelneemt in gebieds- en vastgoedontwikkelingen.

Bij de inzet van grond en vastgoed werkt het schap transparant en marktconform.

Financieel

Naast het algemene uitgangspunt van financiële optimalisatie is de inzet vooral gericht op het behoud van het huidige niveau van inkomsten in de schapsbegroting. Ondanks de signalen van fragiel economisch herstel, is de investeringsbereidheid van ontwikkelende partijen zeer beperkt en staat de financiële positie van gevestigde ondernemingen in het schapsgebied onder druk.

Schapspecifiek

In programma 2 van de begroting wordt ingegaan op de specifieke grond- en vastgoedontwikkelingen en de daarbij geldende financiële prognoses, kansen en risico's.

4.5 Bedrijfsvoering

De ondersteuning van het schap vindt plaats op basis van een dienstverleningsovereenkomst tussen de Provincie Zuid-Holland en het schap. De voorgenomen afbouw van G.Z-H als dienst van de provincie (collegeprogramma) noodzaakt tot een andere wijze van organisatie van de ondersteuning. In deze begroting is de lijn van de afgelopen jaren doorgetrokken om de kosten voor deze ondersteuning inzichtelijk te houden. Afhankelijk van de keuze van het schap zal de ondersteuning op een andere wijze worden ingevuld.

Productomschrijving	1. Bestuur	2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3. Ontwikkeling	Algemene dekkingsmiddelen	Totaal
Bestuursproducten	113.800				113.800
Juridische ondersteuning & advisering	20.100				20.100
Financiën	102.200				102.200
Gebiedsbeheer		319.100			319.100
Economisch beheer		74.800			74.800
Communicatie		50.400			50.400
Regelgeving & handhaving		151.200			151.200
Planvorming & gebiedsontwikkeling			135.300		135.300
Marketing & productontwikkeling			16.400		16.400
Subtotaal	236.100	595.500	151.700	-	983.300
Dienstverlening in uitgaven voorziening Groot Onderhoud		141.400			141.400
Totaal					1.124.700

Voorgenomen wijzigingen in het BBV

Ruim 10 jaar na de invoering van het BBV vroegen diverse ontwikkelingen om vernieuwing. Het wijzigingsbesluit is op 17 maart geplaatst in het Staatsblad (nr. 2016,101). Omdat openbare lichamen ingesteld op grond van de Wgr eerder hun begroting moeten opstellen zullen de wijzigingen van het besluit voor het eerst doorwerken in de schapsbegroting 2018. De wijzigingen betreffen onder meer voorschriften voor:

- Het invoeren van uniforme taakvelden om betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te creëren;
- Het hanteren van een basisset van beleidsindicatoren voor het sturen op de effecten van beleid;
- Het verbeteren van het inzicht in de kosten van de overhead.

5 Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten 2017

Overzicht van baten en lasten	Rekening 2015	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2017
<i>Gewone bedrijfsvoering</i>			
LASTEN			
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	216.497	225.800	265.600
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3.530.710	3.732.311	3.210.850
Programma 3. Ontwikkeling	151.800	150.800	151.700
Algemene dekkingsmiddelen	-	9.200	9.200
Totaal lasten	3.899.007	4.118.111	3.637.350
BATEN			
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	368.590	308.733	291.722
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	2.205.939	2.501.550	2.515.450
Programma 3. Ontwikkeling	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	801.022	766.788	745.045
Totaal baten	3.375.551	3.577.071	3.552.217
SALDO			
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	152.093-	82.933-	26.122-
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	1.324.771	1.230.761	695.400
Programma 3. Ontwikkeling	151.800	150.800	151.700
Algemene dekkingsmiddelen	801.022-	757.588-	735.845-
Saldo gewone bedrijfsvoering	523.456-	541.040-	85.133-
Diverse lasten en baten			
<i>Diverse lasten</i>	353.256	-	-
- Programma 2	141	-	-
- Programma 3	353.115	-	-
<i>Diverse baten</i>	476.625	-	-
- Programma 2	476.625	-	-
Saldo diverse lasten en baten	123.369	-	-
Kredieten			
<i>Lasten kredieten</i>	629.118	1.233.319	1.050.056
- Programma 1	6.300	-	-
- Programma 2	108.893	-	-
- Programma 3	513.925	1.233.319	1.050.056
<i>Baten kredieten (bijdragen derden)</i>	4.180	-	-
- Programma 3	4.180	-	-
Saldo kredieten	624.938-	1.233.319-	1.050.056-
Totaal saldo van baten en lasten	1.025.025-	1.774.359-	1.135.189-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
<i>Toevoeging reserves</i>	1.443.437	1.164.303	985.702
- Programma 1	324.517	308.733	291.722
- Programma 2	19.663	4.662	-
- Programma 3	1.088.750	722.600	673.750
- Algemene dekkingsmiddelen	10.507	128.308	20.230
<i>Onttrekking reserves</i>	2.513.478	2.938.662	2.120.891
- Programma 2	6.300	-	-
- Programma 2	1.320.154	719.335	730.835
- Programma 3	1.187.024	1.573.319	1.390.056
- Algemene dekkingsmiddelen	-	646.008	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.070.041	1.774.359	1.135.189
Resultaat	45.016	-	-

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Het overzicht van lasten en baten is als volgt opgebouwd:

Reguliere lasten en baten bedrijfsvoering

Dit onderdeel betreft de exploitatielasten en -baten van de structurele activiteiten. Dit zijn de jaarlijks min of meer in dezelfde vorm terugkerende activiteiten. Op basis van deze informatie kunnen meerjarige trends en ontwikkelingen worden geschetst.

Diverse lasten en baten bedrijfsvoering

In tegenstelling tot de reguliere lasten en baten komen deze exploitatielasten en -baten slechts incidenteel voor door de aard hiervan en/of de oorzaak. Het gaat hierbij om o.a. de effecten van periodieke herzieningen van voorzieningen, de financiële consequenties van uitspraken op beroeps- en bezwaarschriften die niet voorzien kunnen worden en terugontvangen bedragen. Deze zaken, welke niet zijn begroot, worden separaat gepresenteerd om de vergelijkbaarheid over de jaren heen eenvoudiger te maken.

Kredieten

De kredieten hebben betrekking op uitgaven gerelateerd aan activiteiten die zorgen voor veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden, zoals investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Deze uitgaven worden gedekt vanuit bijdragen derden (subsidies, bijdragen) en/of onttrekkingen aan de algemene of bestemmingsreserves.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Dit onderdeel omvat alle mutaties (stortingen en onttrekkingen) in de reserves.

Inhoudelijke toelichting

De ramingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten die in hoofdstuk 2 van deze begroting zijn vermeld. Het verschil tussen de uitkomst van de begroting 2017 ten opzichte van de bijgestelde raming over 2016 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het vervallen van het budget voor Uitgesteld Groot Onderhoud ad € 535.000 alsmede de indexatie van de begrotingsposten 2017.

Structureel evenwicht

In verband met de aanscherping van het financieel toezicht is in de begroting en de meerjarenraming het structureel en reëel evenwicht geïntroduceerd. Het BBV is aangepast, zodat Algemeen Bestuur en financieel toezichthouder kunnen vaststellen of sprake is van een structureel en reëel evenwicht in de begroting en de meerjarenraming. Algemeen uitgangspunt is dat structurele lasten en baten die lasten en baten zijn die betrekking hebben op posten of beleid met een looptijd van meer dan drie jaar. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat overblijft moet positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten).

Uiteenzetting van de financiële positie

De financiële positie in meerjarenperspectief blijkt uit de geprognosticeerde balanscijfers voor de jaren 2016 tot en met 2020. Ter vergelijking zijn de balanscijfers van de jaarrekening 2015 vermeld.

Totaaloverzicht	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
ACTIVA						
Materiële vaste activa	282	226	169	120	73	37
Financiële vaste activa	7.605	7.211	6.787	6.331	5.842	5.319
Vlottende activa	8.443	7.586	6.850	7.322	7.814	7.814
Totaal activa	16.330	15.023	13.806	13.773	13.729	13.170
PASSIVA						
Reserves	14.696	12.968	11.833	11.624	11.165	10.673
(Geraamd) resultaat	45					
Voorzieningen	720	1.186	1.104	1.280	1.695	1.628
Langlopende schulden	1	1	1	1	1	1
Vlottende passiva	868	868	868	868	868	868
Totaal passiva	16.330	15.023	13.806	13.773	13.729	13.170

Bedragen x € 1.000

Toelichting op de uiteenzetting van de financiële positie

De uitgangspunten, die bij het samenstellen van deze begroting zijn gehanteerd, zijn vermeld in hoofdstuk 2 van deze begroting.

De geprognosticeerde balanscijfers lichten we hierna op hoofdlijnen toe.

Materiële vaste activa

In het bovenstaande totaaloverzicht zijn de afschrijvingen van de komende jaren verwerkt.

Financiële vaste activa

In het bovenstaande totaaloverzicht zijn de aflossingen van de komende jaren verwerkt.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn het bepaald als saldo tussen de passiva minus de materiele vaste activa en de financiële vaste activa.

Reserves

Staat van reserves Haringvliet	Saldo 1-1-2016	Resultaat bestemming	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2016	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2017
Algemene Reserve	26	-			26			26
BESTEMMINGRESERVES								
Investeringsreserve	25				25			25
Reserve recreantenonderzoek	-				-			-
Reserve informatiepanelen	-				-			-
Reserve Quackstrand	92			6	86		6	80
Reserve ZOH	223			250	27-		98	125-
Reserve Groot Onderhoud	-				-			-
Reserve Compensatie Windenergie	525				525			525
Subtotaal bestemmingsreserves	865		-	256	609	-	104	505
Totaal	891	-	-	256	635	-	104	531

Bedragen x € 1.000

Opgemerkt wordt dat de reserve ZOH in bovenstaande tabel vanaf 2016 negatief wordt. Bij de Najaarsrapportage 2016 zullen er voorstellen worden gedaan om dit aan te passen.

Staat van reserves Grevelingen	Saldo 1-1-2016	Resultaat bestemming	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2016	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2017
Algemene Reserve	5.732	45	133	646	5.264	20		5.284
BESTEMMINGRESERVES								
Reserve marketing en communicatie	-				-			-
Reserve afkoopsom Rijk	6.551		309	1.043	5.817	292	1.056	5.053
Reserve Zicht op de Grevelingen I	-				-			-
Investeringsreserve	250		123		373	150		523
Reserve Zicht op de Grevelingen II	509		480	983	6	404	952	542-
Reserve Groen/Blauwe projecten	-				-			-
Reserve Groen/Blauwe II	240		120		360	120		480
Reserve informatiepanelen	-				-			-
Reserve afschrijving ZOG projecten	43			10	33		9	24
Reserve Natuurinvesteringsfonds/Garantiefonds	480				480			480
Subtotaal bestemmingsreserves	8.073		1.032	2.036	7.069	966	2.017	6.018
Totaal	13.805	45	1.165	2.682	12.333	986	2.017	11.302

Bedragen x € 1.000

Opgemerkt wordt dat de reserve ZOG2 in bovenstaande tabel vanaf 2017 negatief wordt. Bij de Najaarsrapportage 2016 zullen er voorstellen worden gedaan om dit aan te passen.

Meerjarig perspectief staat van reserves Haringvliet	Saldo 31-12-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2020
Algemene Reserve	26			26			26			26
BESTEMMINGRESERVES										
Investeringsreserve	25		-	25		-	25			25
Reserve recreantenonderzoek	-		-	-		-	-			-
Reserve informatiepanelen	-		-	-		-	-			-
Reserve Quackstrand	80		6	74		6	68		6	62
Reserve ZOH	125-			125-			125-			125-
Reserve Groot Onderhoud	-			-			-			-
Reserve Compensatie Windenergie	525			525			525			525
Subtotaal bestemmingsreserves	505	-	6	499	-	6	493	-	6	487
Totaal	531	-	6	525	-	6	519	-	6	513

Bedragen x € 1.000

Meerjarig perspectief staat van reserves Grevelingen	Saldo 31-12-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2018	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2020
Algemene Reserve	5.284	386	199	5.471	170	171	5.470	170	126	5.514
BESTEMMINGSRESERVES										
Reserve marketing en communicatie	-			-			-			-
Reserve afkoopsom Rijk	5.053	273	729	4.597	254	743	4.108	233	756	3.585
Reserve Zicht op de Grevelingen I	-			-			-			-
Investeringsreserve	523	75		598	45		643			643
Reserve Zicht op de Grevelingen II	542			542			542			542
Reserve Groen/Blauwe projecten	-			-			-			-
Reserve Groen/Blauwe II	480			480			480			480
Reserve informatiepanelen	-			-			-			-
Reserve afschrijving ZOG projecten	24		9	15		8	7		7	-
Reserve Natuurinvesteringsfonds/Garantiefonds	480			480			480			480
Subtotaal bestemmingsreserves	6.018	348	738	5.628	299	751	5.176	233	763	4.646
Totaal	11.302	734	937	11.099	469	922	10.646	403	889	10.160

Toelichting:

Algemene Reserve:

De algemene reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers. De dotatie 2017 betreft het verwachte begrotingssaldo 2017.

Investeringsreserve:

Het doel van de investeringsreserve is het dekken van de kosten van nieuwe investeringen. De toevoegingen betreffen de begrote toevoegingen in de komende begrotingsjaren.

Reserve Quackstrand:

De bestemmingsreserve Quackstrand is gevormd voor het uitvoeren van afrondende werkzaamheden, nadat zandsuppletie heeft plaatsgevonden. Zandsuppletie wordt door Rijkswaterstaat drie keer in 20 jaar uitgevoerd. Het doel van de reserve is om één keer in de zeven jaar de suppletie te kunnen financieren. De onttrekking betreft de jaarlijks begrote onttrekking.

Reserve Groot Onderhoud:

De reserve groot onderhoud is noodzakelijk ten einde de duurzame instandhouding van de gebieden te garanderen.

Reserve ZOH:

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

Reserve Compensatie Windenergie:

Deze reserve is gevormd voor het dekken van de kosten van natuur- en/of recreatieve voorzieningen binnen de gemeente Oostflakkee en zo dicht mogelijk bij het Windpark Hellegatsplein ter compensatie van het verlies van toeristisch-recreatieve mogelijkheden door de plaatsing van windturbines op het recreatieterrein Hellegatsplein.

Egalisatiereserve Afkoopsom Rijk:

De afkoopsom in verband met het uittreden van het Rijk uit het Natuur en Recreatieschap De Grevelingen is gestort in de egalisatiereserve afkoopsom Rijk. De jaarlijkse onttrekking bestaat uit de niet ontvangen deelnemersbijdrage van het Rijk. De toevoeging betreft de rentebaten van de afkoopsom van het Rijk.

Afschrijvingsreserve ZOG:

De reden voor vorming van deze reserve is dat de afschrijvingstermijnen van de projecten ontwikkeld en uitgevoerd vanuit het Uitvoeringsprogramma Zicht Op de Grevelingen langer lopen dan het uitvoeringsprogramma. Om te voorkomen dat het schapsbestuur na afloop van het uitvoeringsprogramma in de programmabegroting met afschrijvingslasten wordt geconfronteerd, worden de benodigde middelen om de Investering volledig af te kunnen schrijven, toegevoegd aan een reserve waaruit de jaarlijkse afschrijvingslast gedekt kan worden. De onttrekking in 2017 betreft dan ook de dekking van de afschrijvingslast.

Reserve ZOG 1:

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

Reserve ZOG 2:

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden. De toevoeging betreft de jaarlijks begrote dotatie. De onttrekkingen betreffen de dekking van de kredieten.

Reserve Groen/Blauw 2:

Uit deze reserve worden projecten gefinancierd die de recreatie- en natuurfunctie versterken. De jaarlijkse toevoeging betreft de jaarlijks begrote dotatie.

Reserve Natuurinvesteringsfonds/Garantiefonds:

Het Natuurinvesteringsfonds heeft tot doel een belangrijke bijdrage te leveren aan een goede balans tussen natuur en recreatie in de Grevelingen en is specifiek bedoeld voor de financiering van natuurprojecten.

Voorzieningen

Staat van voorzieningen	Saldo 1-1-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Voorziening Groot Onderhoud GR	720	696	230	1.186	702	784	1.104
Totaal	720	696	230	1.186	702	784	1.104

Meerjarig perspectief verloop voorzieningen

Meerjarig perspectief verloop voorzieningen	Saldo 31-12-2017	Toevoeging	Besteding	Saldo 31-12-2018	Toevoeging	Besteding	Saldo 31-12-2019	Toevoeging	Besteding	Saldo 31-12-2020
Voorziening Groot Onderhoud GR	1.104	702	526	1.280	702	287	1.695	702	769	1.628
Totaal	1.104	702	526	1.280	702	287	1.695	702	769	1.628

Voorziening groot onderhoud

Het doel van deze voorziening is het gelijkmatig verdelen van de lasten van groot onderhoud over de jaren. Hiertoe wordt jaarlijks een gelijkblijvende dotatie ten laste van de exploitatie gebracht. De werkelijke grootonderhoudskosten worden direct ten laste van de voorziening verantwoord.

Langlopende schulden

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Dit betreft uitsluitend waarborgsommen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn in de meerjarenraming constant gehouden.

Meerjarenraming

Overzicht van baten en lasten in meerjarig perspectief	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten en baten gewone bedrijfsvoering				
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	265.600	303.000	303.000	303.000
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3.210.850	3.258.300	3.124.200	3.124.200
Programma 3. Ontwikkeling	151.700	150.800	150.800	150.800
Algemene dekkingsmiddelen	9.200	9.200	9.200	9.200
Baten gewone bedrijfsvoering				
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	291.722	273.400	253.700	232.600
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	2.515.450	2.515.450	2.030.850	2.030.850
Programma 3. Ontwikkeling	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	745.045	723.300	843.600	830.500
Saldo gewone bedrijfsvoering	85.133-	209.150-	459.050-	493.250-
Diverse lasten en baten				
Diverse lasten	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-
Kredieten				
Lasten kredieten	1.050.056	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-
Saldo kredieten	1.050.056-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	1.135.189-	209.150-	459.050-	493.250-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoeging reserves	985.702	733.700	468.400	402.300
Onttrekking reserves	2.120.891	942.850	927.450	895.550
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.135.189	209.150	459.050	493.250
Resultaat	-	-	-	-

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

De grondslagen voor de ramingen in de meerjarenbegroting zijn vermeld in hoofdstuk 2 "Uitgangspunten".

Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Structureel evenwicht

Voor een toelichting op het begrip "structureel evenwicht" wordt verwezen naar de toelichting bij het overzicht van baten en lasten (zie het begin van dit hoofdstuk).

Geraamde incidentele lasten en baten per programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Incidentele lasten				
Programma 3 - Kredieten	1.050			
Totaal	1.050	-	-	-
Incidentele baten				
Programma 3 - Onttrekkingen aan reserves i.v.m. kredieten	1.050			
Totaal	1.050	-	-	-
Structureel saldo van de begroting	-	-	-	-

In het structureel saldo van de begroting zijn de volgende structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves begrepen.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Structurele toevoegingen				
- Algemene reserve (begrotingssaldo)	20			
- Algemene reserve (programma 2)		5	5	5
- Algemene reserve (baten Eco-hotel)		165	165	165
- Algemene reserve (algemene dekkingsmiddelen)		216		
- Reserve Afkoopsom Rijk	292	273	254	233
- Investeringsreserve	150	75	45	-
- Reserve ZOG 2	404			
- Reserve Groen/Blauw 2	120			
Totaal	986	734	469	403
Structurele onttrekkingen				
- Reserve Quackstrand	6	6	6	6
- Reserve Afkoopsom Rijk	1.056	729	743	756
- Reserve afschrijving ZOG-projecten	9	9	8	7
- Algemene Reserve (begrotingssaldo)		199	171	126
Totaal	1.071	943	928	895

De begroting 2017 sluit per saldo op een voordeel van ca. € 20.000. Voorgesteld wordt om dit toe te voegen aan de Algemene Reserve.

In de meerjarenbegroting ontstaat een tekort vanaf 2018 wat vooralsnog wordt gedekt vanuit de algemene reserve. In 2016 zal gewerkt worden aan een structurele oplossing, waarbij voorstellen worden gedaan aan het bestuur.

6 Bijlage

Productomschrijving	BEGROTING 2016			BEGROTING 2017		
	lasten 2016	baten 2016	saldo 2016	lasten 2017	baten 2017	saldo 2017
Bestuurlijke aangelegenheden						
Dienstverlening G.Z-H	103.800	-	103.800-	113.800	-	113.800-
Materiële lasten	13.900	-	13.900-	14.000	-	14.000-
Bestuursproducten	117.700	-	117.700-	127.800	-	127.800-
Dienstverlening G.Z-H	17.100	-	17.100-	20.100	-	20.100-
Materiële lasten	1.500	-	1.500-	1.500	-	1.500-
Juridische ondersteuning en advisering	18.600	-	18.600-	21.600	-	21.600-
Dienstverlening G.Z-H	75.600	-	75.600-	102.200	-	102.200-
Materiële lasten	13.900	308.733	294.833	14.000	291.722	277.722
Financiën	89.500	308.733	219.233	116.200	291.722	175.522
Totaal Bestuurlijke aangelegenheden	225.800	308.733	82.933	265.600	291.722	26.122
Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden						
Dienstverlening G.Z-H	317.200	-	317.200-	319.100	-	319.100-
Materiële lasten	2.931.711	1.600.100	1.331.611-	2.369.250	1.599.100	770.150-
Gebiedsbeheer	3.248.911	1.600.100	1.648.811-	2.688.350	1.599.100	1.089.250-
Dienstverlening G.Z-H	74.300	-	74.300-	74.800	-	74.800-
Materiële lasten	162.700	901.450	838.750	199.800	916.350	716.550
Economisch beheer	237.000	901.450	764.450	274.600	916.350	641.750
Dienstverlening G.Z-H	50.100	-	50.100-	50.400	-	50.400-
Materiële lasten	46.000	-	46.000-	46.300	-	46.300-
Communicatie	96.100	-	96.100-	96.700	-	96.700-
Dienstverlening G.Z-H	150.300	-	150.300-	151.200	-	151.200-
Regelgeving & Handhaving	150.300	-	150.300-	151.200	-	151.200-
Totaal Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3.732.311	2.501.550	1.130.761-	3.210.850	2.515.450	695.400-
Ontwikkeling						
Dienstverlening G.Z-H	134.500	-	134.500-	135.300	-	135.300-
Publicatiekosten	-	-	-	-	-	-
Planvorming & gebiedsontwikkeling	134.500	-	134.500-	135.300	-	135.300-
Dienstverlening G.Z-H	16.300	-	16.300-	16.400	-	16.400-
Marketing & productontwikkeling	16.300	-	16.300-	16.400	-	16.400-
Totaal Ontwikkeling	150.800	-	150.800-	151.700	-	151.700-
Algemene dekkingsmiddelen						
Onvoorzien lasten	9.200	-	9.200-	9.200	-	9.200-
Onvoorzien	9.200	-	9.200-	9.200	-	9.200-
Totaal Algemene dekkingsmiddelen (onvoorzien)	9.200	-	9.200-	9.200	-	9.200-
Saldo gewone bedrijfsvoering	4.118.111	2.810.283	1.207.828-	3.637.350	2.807.172	830.178-
Diverse lasten en baten						
Totaal programma 1	-	-	-	-	-	-
Totaal programma 2	-	-	-	-	-	-
Totaal programma 3	-	-	-	-	-	-
Totaal Algemene Dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-	-	-
Kredieten						
Totaal programma 1	-	-	-	-	-	-
Totaal programma 2	-	-	-	-	-	-
Totaal programma 3	1.233.319	-	1.233.319-	1.050.056	-	1.050.056-
Totaal Algemene Dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	1.233.319	-	1.233.319-	1.050.056	-	1.050.056-
Totaal saldo van baten en lasten	5.351.430	2.810.283	2.441.147-	4.687.406	2.807.172	1.880.234-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves						
Totaal programma 1	308.733	-	308.733-	291.722	-	291.722-
Totaal programma 2	4.662	719.335	714.673	-	730.835	730.835
Totaal programma 3	722.600	1.573.319	850.719	673.750	1.390.056	716.306
Totaal Algemene Dekkingsmiddelen	128.308	646.008	517.700	20.230	-	20.230-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.164.303	2.938.662	1.774.359	985.702	2.120.891	1.135.189
Resultaat	6.515.733	5.748.945	666.788-	5.673.108	4.928.063	745.045-
Algemene Dekkingsmiddelen						
Deelnemersbijdrage	-	766.788	-	-	745.045	-
Totaaltelling lasten en baten	6.515.733	6.515.733	-	5.673.108	5.673.108	-